

ВПЛИВ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ

Закон України «Про вищу освіту» висуває вимоги до підготовки майбутніх спеціалістів, що дає забезпечення високого рівня володіння комплексом знань і вмінь, культурного і духовного розвитку особистості. За таких обставин сучасна освіта потребує спеціаліста, здатного до нестандартних дій, до використання інноваційних технологій навчання, до принципової переорієнтації на сучасні пріоритети, до творчого підходу щодо розв'язання назрілих проблем [3].

Останнім часом досить великої актуальності у вітчизняній педагогіці набула проблема гуманістичного виховання. Для вирішення цієї проблеми пропонується використовувати педагогічне спілкування як один із методів гуманістичного виховання. Спілкування – це не тільки взаємостосунки, контакт між людьми, які сприймають, розуміють одне одного, обмінюються інформацією та емоціями з метою взаєморозуміння і взаєморегулювання поведінки, а ще й головна умова та спосіб існування і розвитку особистості.

У процесі навчально-пізнавальної діяльності враховується один із важливих аспектів: без контакту з людьми особистість не може розвивати свої задатки, здібності, адже без спілкування здійснювати професійну підготовку неможливо. Спілкування - важлива частина існування людини і виступає не тільки як повсякденна форма взаємодії, а й як функціональна категорія.

Різні аспекти спілкування досліджували вчені А. А. Бодальов, А. Г. Ковальов, Я. Л. Коломенський, Г. С. Костюк, А. М. Богуш, та інші. Значний вклад у розробку питань педагогічного спілкування вніс В. А. Кан-Калик. Зокрема, у роботі “Вчителю про педагогічне спілкування”. Вчений вважає, що спілкування взагалі є реальною взаємодією суб'єктів, при якій відбувається обмін раціональною і емоціональною інформацією, діяльністю, досвідом, знаннями, навичками, вміннями, а також результатами діяльності [4]. Велике зацікавлення викликала у нас робота З.С.Смелкової “Педагогічне спілкування. Теорія та практика навчального діалогу на уроках словесності”. Вона вважає, що основою комунікативно-мовленнєвих завдань є створення мовленнєвої ситуації. Художній текст-мініатюра розглядається як основа діалогу дискусійного характеру. Для практики педагогічного спілкування пропонується використовувати жанрово-стилістичну різноманітність текстів, які утворюються на основі основного тексту [8].

Метою даної статті є теоретично обґрунтувати доцільність впровадження в діючу систему підготовки студентів методики педагогічного спілкування як основи активізації навчального процесу та формування гуманістичної свідомості. На нашу думку, педагогічне спілкування - це система прийомів і навичок органічного соціально-психологічного взаєморозуміння та взаємодії викладача і студентів, змістом якого є обмін інформацією, організація виховного впливу та взаємовідносин з допомогою різноманітних комунікативних засобів.

Вища школа пред'являє високі вимоги до психологічного клімату кафедри, факультету, вузу в цілому, що реалізовується в повсякденному педагогічному спілкуванні. Формування власного індивідуального стилю спілкування із студентами пов'язане з розвитком творчої індивідуальності професорів, доцентів, викладачів. Важливим завданням початкуючого вузівського педагога є пошук оптимального для цілей виховання власного індивідуального стилю спілкування із студентами. Його виробленню сприяють такі прийоми:

- включення студентів в початкові форми дослідницької діяльності;
- створення форм спільного спілкування для кращої особистої соціалізації студентів, участь в засіданнях кафедри, конференціях, лекціях серед населення, виступи у пресі тощо;
- спільна науково-дослідна робота;

- спільні контакти, що не регламентуються, неофіційні, бесіди про науку, мистецтво, професію, книги;
- участь професорсько-викладацького складу в студентському дозвіллі (огляди, олімпіади, конкурси, «круглі столи»).

Процес спілкування включає такі основні компоненти, які подані на основі думок студентів:

1. Моделювання попередньої діяльності в процесі підготовки занять і проведення зустрічі зі студентами – 73,6 %;
2. Організацію безпосереднього спілкування у навчально-виховному процесі - 63,9 %;
3. Передбачення особливостей спілкування у процесі формування логічного мислення студентів – 58,7 %;
4. Аналіз здійснюваної системи спілкування на наступному рівні пізнавальної діяльності – 49,3 %;

Педагогічна техніка передбачає класифікацію певних видів спілкування, які базуються на результатах досліджень ученого В.А.Кан-Калика, котрий пропонує такі аспекти:

1. Спілкування викладача і студентів на основі захоплення спільною творчою діяльністю;
2. Спілкування на основі прихильного ставлення до студента;
3. Спілкування викладача і студентів на дистанції [5].

Проводячи дослідження цієї теми, ми врахували, що формування особистості майбутнього спеціаліста – це розвиток її власної свідомості, реалізація системи свідомих дій, вироблених умінь спілкування, виконання патріотичного обов'язку, формування світогляду на основі гуманістичного ідеалу з метою врахування ролі гуманістичної самосвідомості у практичній виховній діяльності підростаючих поколінь.

У ході реалізації методики дослідження використовували такі наукові поняття як самооцінка, самопізнання, самосвідомість, які дозволяли здійснювати експеримент на основі використання необхідних репрезентованих термінів.

Самооцінка особистістю – судження людини про міру наявності в неї тих чи інших якостей, властивостей у співвідношенні їх з певним еталоном, зразком. Самооцінка особистістю – вияв оцінного ставлення людини до себе. Самооцінка особистістю є результатом переусім розумових операцій – аналізу, порівняння, синтезу.

Самопізнання – дослідження, пізнання самого себе. Здатність до самопізнання притаманна лише особистості; здійснюється за допомогою розуму. Елементарні форми пізнання виявляються уже в ранньому віці. Самопізнання нарощується одночасно з розумовим розвитком студента [6].

У формуванні гуманістичної свідомості важливе місце належить індивідуальним бесідам зі студентами. Вони дають результати, які дозволяють скласти певне враження про гуманістичні погляди студентів. Викладачеві важливо пам'ятати, що студенти бувають відверті тоді, коли бесіда ведеться тактовно, забезпечується відвертість розмови. Щоб бесіда дала позитивний результат, слід наперед її продумати, враховуючи особливості характеру та розвиток інтелекту студента, його інтереси, вміння спілкуватися.

Колективна бесіда, яка проводилась у формі диспуту, дала можливість визначити гуманістичне виховання студентів, їх уміння визначити коефіцієнт суспільної участі кожного, врахувати поважні причини, почуття відповідальності за доручену справу. Кожна справа потребує організації. Починається вона з визначення конкретного завдання, обговорення плану його виконання, підбору та об'єднання студентів у групи на добровільних засадах. Це має велике значення для виховання поваги в новоствореному колективі, розуміння принципу демократизму, відстоювання свого "Я". Колективне обговорення питань є засобом виховання рівності, взаємної поваги, відповідальності, це важливо враховувати при здійсненні формування самосвідомості особистості.

Одним із методів вивчення особистості студента є інтерв'ю. Це різновид бесіди, викладачі контрольних та експериментальних груп, проводячи бесіду "Як стати вихованим?",

складали до неї питання, на основі яких і виникає дискусія. Цей метод дозволяє виявляти окремі факти, думки студентів про суспільні проблеми, їх плани на майбутнє. Розширення обсягу інформації про виховання, поглиблення світоглядної спрямованості, залучення студентів до участі в практичних справах факультету, ВНЗ – важлива умова підвищення ефективності формування гуманістичної самосвідомості особистості [8].

Результати проведених нами педагогічних спостережень, індивідуальних та колективних бесід, інтерв'ю зі студентами, наведені в таблиці 1, дали змогу зробити висновки про динаміку формування гуманістичної свідомості студентів.

Таблиця 1

Динаміка формування гуманістичної свідомості студентів

Групи	Курси, роки					
	II		III		V	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Експериментальна	54.0	57.1	59.7	63.4	68.9	69.9
Контрольна	45.1	53.2	47.9	57.3	48.3	57.7

Аналіз цих даних свідчить про ефективність проведеної нами роботи в експериментальних групах. Рівень гуманістичної вихованості в контрольній групі зростає від першого до п'ятого курсів на 14.9% в 2009 році та на 12.8% в 2010 році. Тоді як в контрольній групі на 3.2% та на 4.5% – відповідно.

У практиці роботи ВНЗ важливим джерелом отримання інформації про підготовку майбутнього фахівця, зокрема з питань формування гуманістичної свідомості особистості, є анкета. Вона мало чим відрізняється від інтерв'ю. Відмінність полягає лише в тому, що відповіді на поставлені запитання (часто однозначні: так, ні – підкресліть) студенти дають у письмовому вигляді, їхні думки фіксуються на опитувальних листках. Оскільки відповіді носять суб'єктивний характер, до них потрібно ставитись критично. Анкетування допомагає виявити тенденції явища, котре вивчається.

Отже, результати проведеної нами науково-пошукової роботи дають можливість ефективно використовувати педагогічне спілкування у ході підготовки майбутніх вчителів до професійної діяльності, враховувати педагогічні умови формування гуманістичних переконань, структурування навчально-виховного процесу на основі співпраці, співтворчості, взаємного збагачення у засвоєнні гуманістичних знань, впровадити постійне стимулювання студентів до самовиховання, самоаналізу, вдосконалення самосвідомості, координації педагогічного впливу на майбутнього спеціаліста.

Література:

1. **Богущ А. М.,** Смовська О.І. Етичні бесіди в 1-3 класах. – К.: Рад. школа, 1981. – 140с.
2. **Бодальов А. А.** Личность и общение: Изб.тр. – М.: Педагогика, 1983. – 271 с.
3. **Закон України** «Про вищу освіту» / Законодавчі акти України з питань освіти // Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. – К.: Парламентське видавництво, 2004. – С. 168-221.
4. **Кан-Калик В. А.** Учителю о педагогическом общении. – М.: Педагогика, 1987. – 87 с.
5. **Кан-Калик В. А.,** Никандров Н.Д. Педагогическое творчество. – М.: Педагогика, 1990. – 140с.
6. **Коломенский Я. Я.** Психология общения. – М.: Педагогика, 1984. – 235 с.
7. **Костюк Г. С.** Навчально виховний процес і психічний розвиток особистості. – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
8. **Смелкова З. О.** Педагогическое общение. Теория и практика учебного диалога на уроках словесности. – М.: Флинта: Наука, 1999. – 232 с.

<i>Рак Е. В.</i> ВПЛИВ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ.....	186
<i>Рашикевич Ю. М., Пелешко Д. Д., Іванов Ю. С., Пелешко М. З.</i> СУПРОВІД РУХОМИХ ОБ'ЄКТІВ У ВІДЕОПОСЛІДОВНОСТЯХ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ АПАРАТНОЇ КОМПРЕСІЇ ВІДЕОСИГНАЛІВ І АПАРАТНОГО ДЕТЕКТОРА РУХУ	189
<i>Рибалка В. В.</i> НАУКОВІ ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ФІЛОСОФІЇ, ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДА- ГОГІЦІ: АНТИНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	192
<i>Руденко Л. А.</i> ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУ- ВАННЯ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	199
<i>Рузяк Т. І., Цюприк А. Я.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ВИЩИХ ПРОФЕСІЙНИХ УЧИ- ЛИЩ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ	203
<i>Синявський В. В.</i> ПСИХОДІАГНОСТИЧНЕ І ПРОФЕСІОГРАФІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ.....	207
<i>Ткачук Р. Л., Сікора Л. С.</i> МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ПІДГОТОВКОЮ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РИЗИКУ.....	212
<i>R. Tomaszewska-Lipiec</i> MAKING USE OF E-LEARNING IN THE EDUCATION OF EMPLOYEES.....	216
<i>Шелюх О. М., Шелюх Ю. Є.</i> ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ НОВИХ МЕДІА НА СУЧАСНУ МОЛОДЬ.....	221
<i>Щербак О. І.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	225
<i>Dr Jacek Janiszewski</i> WIEDZA I DEMOKRACJA W SPOŁECZEŃSTWIE INFORMACYJNYM (KNOWLEDGE AND DEMOC- RACY IN INFORMATION SOCIETY).....	229

СЕКЦІЯ 2 СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ

<i>Архіпова Т. Ф., Байло М. Ю., Осадчук А. Ю.</i> ФАХОВА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ З РОБІТНИЧИХ ПРОФЕСІЙ В УМОВАХ ВНЗ ІЗ ЗАСТОСУ- ВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	232
<i>Балицька В. О., Ярицька Л. І.</i> ПЕРЕВАГИ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ ЛЕКЦІЙ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ФІЗИКИ.	235
<i>Бураков Ю.В.</i> ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬ- НИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ.....	237
<i>Гаврилюк Ю.Р., Сладких І.А., Колмогорцева Н.Ю.</i> ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕО-УРОКІВ У ВИКЛАДАННІ КРЕСЛЕННЯ СТУДЕНТАМ-ІНОЗЕМЦЯМ ГРУП ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ.....	240
<i>Гнезділова К. М.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ.....	243
<i>Гордійчук Г. Б.</i> АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНО- ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ.....	246
<i>Грицюк М.Ю., Лозинський О.І.</i> ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ЕЛЕКТРОННИХ БІБЛІОТЕК.....	250
<i>Дідух Л. І.</i> ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	253

Міністерство надзвичайних ситуацій України
Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національна академія педагогічних наук України
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІІІ МІЖАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

12 – 14 листопада 2012 р.

Частина 1

КИЇВ-ЛЬВІВ
2012

Рекомендовано до друку Вченою радою Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (протокол № 3 від 17 жовтня 2012 р.)

Рецензенти:

Тименко В.П., доктор педагогічних наук, професор
Теслюк В.М., доктор технічних наук, професор
Сушенцева Л.Л., доктор педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія:

Козяр М.М., доктор педагогічних наук, професор (голова)
Зязюн І.А., доктор філософських наук, професор, академік НАПН України (голова)
Ничкало Н.Г., доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України (заступник голови)
Рак Т.Є., кандидат технічних наук, доцент (заступник голови)
Кремень В.Г., доктор філософських наук, професор, академік НАН України і НАПН України
Гончаренко С.У., доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
Радкевич В.О., доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України
Биков В.Ю., доктор технічних наук, професор, академік НАПН України
Бикова О.В., кандидат педагогічних наук
Васянович Г.П., доктор педагогічних наук, професор
Грицюк Ю.І., доктор технічних наук, доцент
Гуревич Р.С., доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України
Коваль М.С., кандидат педагогічних наук, доцент
Ковалишин В.В., кандидат технічних наук, доцент
Кузик А.Д., кандидат фізико-математичних наук, доцент
Лук'янова Л.Б., доктор педагогічних наук, професор
Огієнко О.І., доктор педагогічних наук, професор
Помиткін Е.О., доктор психологічних наук, професор
Рак Ю.П., доктор технічних наук, професор
Ренкас А.Г., кандидат технічних наук, доцент
Савчин М.В., доктор психологічних наук, професор
Спірін О.М., доктор педагогічних наук, професор
Хомич Л.О., доктор педагогічних наук, професор
Шуневич Б.І., доктор педагогічних наук, професор

Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми,

I 74 перспективи: третя міжнар. наук.-практ. конф.: [в 2ч.]. Ч. 1. /Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та ін.; [за ред. М.М.Козяра, Н.Г.Ничкало]. – Львів: ЛДУ БЖД, 2012. – 346 с.

Висвітлено методологічні і психолого-педагогічні проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці фахівців. Проаналізовано інформаційні технології та інноваційні методики формування професійної компетентності й контролю навчальних досягнень учнів, курсантів і студентів. Обґрунтовано дидактичні засади підготовки викладачів до використання інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Для педагогічного персоналу загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів, інститутів післядипломної освіти, наукових працівників, педагогів, аспірантів і докторантів, викладачів, усіх тих, хто займається проблемами інформаційно-телекомунікаційних технологій в сучасній освіті.